

DVANAESTI IZVEŠTAJ o nezavisnom praćenju primene Zakona o sprečavanju nasilja u porodici u Srbiji za period januar – decembar 2023. godine

pripremila: Tanja Ignjatović¹
Autonomni ženski centar, Beograd
28. jun 2024. godine

KLJUČNI NALAZI

U 2023. godini registrovano je 28413 događaja nasilja u porodici, najviše u periodu od 2018-2022. godine. U odnosu na prethodnu godinu, došlo je do laganog povećanja broja rizičnih postupaka, broja policijskih naređenja, broja učinilaca kojima je izrečeno naređenje i onih koji si imali meru privremene zabrane prilaska i kontaktiranja. Nešto znatnije povećanje registruje se u broju naređenja za obe hitne mere i meru privremenog udaljenja iz stana/kuće. Uvećan je i broj slučajeva koji su razmatrani na sastancima Grupe za koordinaciju i saradnju, ali i broj učinilaca koji su ponovili delo. Znatniji porast beleži se i u broju izrađenih individualnih planova zaštite i podrške, a dramatični pozitivan skok beleži broj žrtava koje su učestvovala na sastancima Grupa za koordinaciju i saradnju, ali je to posledica izrazito malog učešća žrtava na sastancima u prethodnim godinama.

Međutim, u 2023. godini u odnosu na prethodnu došlo je do neznatnog smanjenja broja predloga za produženje hitnih mera i broja produženih hitnih mera, što ne odgovara povećanju broja policijskih naređenja za hitne mere. Smanjen je i broj prekršajnih prijava za kršenje hitnih mera. Kada je u pitanju smanjenje broja slučajeva u kojima se prikupljaju obaveštenja ili postoji osnovana sumnja da je izvršeno krivično delo, taj podatak ne mora nužno da odražava smanjenje broja pokrenutih istražnih postupaka, imajući u vidu povećanje broja učinilaca kojima su više puta izricane hitne mere. Ipak, od 2019. godine beleži se stalni pad krivičnih prijava za delo nasilje u porodici.

Muškarci su bili najčešći učinioci nasilja u porodici (82,8%), ali se iz godine u godinu beleži promena odnosa između broja učinilaca nasilja različitog pola, s laganim porastom udela žena među učiniocima nasilja. Među žrtvama, osobe ženskog pola su dominantno zastupljene (71,8%), a takođe se beleži mala promena odnosa žrtava po polu, povećanje broja žrtava

¹ Zahvaljujem se koleginicama **Vanji Macanović** i **Maji Milošević** na pomoći u prikupljanju, obradi i prikazu podataka. Prikupljanje podataka tokom 2023. godine realizovano je uz pomoć Fondacije Kvinna till Kvinna, a izrada izveštaja uz pomoć USAID. Izneti stavovi su isključiva odgovornost Autonomnog ženskog centra i ne izražavaju nužno stavove donatora.

muškog i smanjenje broja žrtava ženskog pola. Ipak, brojevi o polu učinilaca i žrtvama nasilja u porodici dosledno potvrđuju *rodni karakter* ove vrste nasilja.

Kada je u pitanju starosna struktura učinilaca nasilja u porodici najčešće je reč o dobi 31-50 godina (51,6%), a odnosi su slični onima iz prethodnih godina. Starosna dob žrtava vodi se u kategorijama maloletna/punoletna lica, a u 2023. godini registrovan je najveći broj maloletnih žrtva (9%). To je znatno povećanje u odnosu na prethodne godine, ali još uvek daleko ispod broja maloletnih žrtava koje registruju centri za socijalni rad.

U srodničkoj relaciji između žrtve i učinioca nasilja u porodici dominira (53,6%) partnerski odnos (bračni, vanbračni, emotivni, aktuelni i bivši). Muškarci su najčešće učinioci nasilja prema ženama (91,5%), najčešće njihovi partneri (65,9%) i drugi muški srodnici (25,6%). Muškarci su najčešće i učinioci nasilja prema muškarcima koji su žrtve nasilja (67,5%), dok žene učine ostalo nasilje, partnerke (21,7%) i srodnice (10,3%). I ovi podaci nedvosmisleno potvrđuju *rodni karakter* nasilja u porodici.

Nije bilo znatne promene u broju evidentiranih lica za krivična dela proganjanje i polno uznemiravanje, a broj osuđenih lica i dalje je nesrazmerno nizak u odnosu na broj prijava i broj sprovedenih istraga. Bilo bi važno istražiti uzroke velikog jaza između broja prijavljenih i broja osuđenih lica za ova krivična dela, ali i razloge za znatne razlike u podacima iz dva izvora². Ozbiljno zabrinjava broj maloletnih žrtava krivičnog dela polno uznemiravanje (46,7%), od čega znatan broj (17,8%) su deca ispod 14 godina. U 2023. godini nije bilo prijava za krivično delo prinudno zaključenje braka i delo sakaćenje ženskog polnog organa.

Prikazani podaci o postupanju centara za socijalni rad su iz prethodne godine (jer još nisu objavljeni izveštaji za 2023. godinu) i nisu u skladu sa vrstom podataka koje bi trebalo da sadrže evidencije tog organa u skladu sa odredbama Zakona o sprečavanju nasilja u porodici. Centri su u 2022. godini evidentiraju 38896 prijava nasilja u porodici, a to predstavlja veliku razliku u odnosu na broj događaja koje je u istoj godini registrovala policija (i nije jasno kako nastaje). U izveštaju nema podataka o polnoj strukturi učinilaca nasilja u porodici, a srodničke relacije između učinilaca i žrtava nisu prikazane na rodno osetljiv način, ali je i ovde partnerski odnos najučestalija relacija u kojoj se dešava nasilje (54,3%). Najveći broj prijava nasilja registrovan je u starosnoj kategoriji odrasli (55,4%), najčešće prema ženama (77,9%), a potom u kategoriji deca (21,9%). Nema podataka o tome da li su deca i odrasle žrtve nasilja međusobno povezane (da li potiču iz istih porodica i u kom procentu).

Ostaje nepoznat sadržaj individualnih planova zaštite i podrške žrtvama. Kada je reč o merama koje preduzimaju centri za socijalni rad u zaštiti žrtava, kao i prethodnih godina navodi se da je to najčešće pružanje materijalne, pravne ili stručno savetodavne podrške i pomoći. Nije došlo do povećanja broja dece koja su zbog nasilja izdvojena iz porodice, a znatno je povećan broj izdvojenih odraslih žrtava. Nije poznat broj postupaka za mere zaštite od nasilja u porodici, niti se navodi broj tužbi koje su po službenoj dužnosti podneli centri za socijalni rad. Nema podataka o tome da li je smanjenje broja mera iseljenja učinilaca nasilja iz stana/kuće povezano sa povećanjem broja izdvajanja punoletnih lica iz porodice, u istoj godini.

U 2023. godini (od avgusta) uvedene su dodatne evidencije koje vodi Vrhovno javno tužilaštvo, u kojima se prikupljaju podaci o razmatranim slučajevima u skladu sa čl. 4 Zakona

² Podaci Republičkog zavoda za statistiku pokazuju manji broj prijava ovih dela i povoljniji odnos između broja prijava i broja osuđujućih presuda od podataka koje dostavlja Vrhovno javno tužilaštvo.

o sprečavanju nasilja u porodici u osnovnim i višim javnim tužilaštvima. Obe vrste podataka beleži manji broj osnovnih javnih tužilaštava u Srbiji, a iz tabela nije moguće zaključiti o kojim (konkretno) delima je reči, tako da ostaje pitanje šta navedeni podaci znače onima koji ih prate.

Sve razlike u istovrsnim podacima iz različitih izvora, kao i nedostajući podaci, ponovo potvrđuju značaj centralne evidencije o slučajevima nasilja u porodici, koja još uvek nije uspostavljena. Takođe, još uvek nema ni jedinstvenog javno dostupnog izveštaja o primeni Zakona o sprečavanju nasilja u porodici. Pozitivno je to što je portal *Isključi nasilje* nastavio da objavljuje mesečne podatke o broju žrtva nasilja u porodici, razvrstane prema polu i srodničkim relacijama.

Treba pomenuti da je tokom 2023. godine Više javno tužilaštvo u Beogradu u saradnji sa svih šest osnovnih javnih tužilaštava uspostavilo dva primera dobre prakse - Službu za podršku žrtvama i svedocima rodno zasnovanog nasilja u prostorijama Višeg javnog tužilaštva, i modela rada Grupa za koordinaciju i saradnju u posredovanju u zapošljavanju žena koje su preživele nasilje. Obe aktivnosti su pokazivale odlične rezultate i imale su potencijal da postanu standardna praksa u svim višim javnim tužilaštvima u Srbiji, dok je u Višem javnom tužilaštvu u Beogradu ovim aktivnostima rukovodila Koordinatorica za rodno zasnovano nasilje³.

Savet za suzbijanje nasilja u porodici je održao samo sednicu u sazivu Vlade 2022-2023. godina. Ministarstvo pravde i Savet, uz podršku UN Women, izradili su tekst novog Opšteg protokola o postupanju i multisektorskoj saradnji u situacijama rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici, koji je usvojen Zaključkom Vlade dana 29.3.2024. godine. Nije poznato koliko je proces izrade novog Opšteg protokola bio participativan, ali treba reći da ovaj dokument eksplicira ulogu specijalizovanih ženskih organizacija za podršku žrtvama nasilja, te ostaje da se isprati da li će isto zadržati i posebni (sektorski) protokoli, a naročito da li će ove organizacije doista biti uključivane i uvažavane.

PREPORUKE

Podaci o primeni Zakona o sprečavanju nasilja u porodici iz različitih izvora međusobno su nesaglasni i nepovezani, zbog čega ponavljamo preporuku da se **uspostavi centralna elektronska evidencija** o slučajevima nasilja u porodici, kao što je predviđeno Zakonom. Iako važni, kvantitativni podaci ne nude odgovore na sva pitanja, te bi bilo važno **koristiti postojeće i proširivati obim kvalitativnih podataka** o primeni Zakona. Sistematsko praćenje i temeljna analiza primene Zakona, trebalo bi da vode **otklanjanju uočenih nedostataka u njegovoj primeni**.

Važno je **razmotriti odnose** između hitne (preventivne) zaštite bezbednosti, koju obezbeđuje Zakon o sprečavanju nasilja u porodici, i drugih oblika zaštite bezbednosti, predviđenih drugim zakonima, a koji se manje koriste. Treba razmotriti i **unapređenje razumevanja i kvaliteta** procene bezbednosnih rizika, kao i rodne prirode nasilja u porodici. Nužno je **poboljšati odnos** između broja prijavljenih i broja osuđenih lica za krivična dela proganjanje

³ Nakon što je koordinatorki za rodno zasnovano nasilje istekao jednogodišnji rok na koji je bila upućena u Više javno tužilaštvo u Beogradu i nakon što ista od strane Visokog saveta tužilaštva, i pored apela organizacija civilnog društva, nije bila izabrana za javnu tužiteljku višeg tužilaštva, nema javno dostupnih podataka da li je imenovan/a nov/a koordinator/ka.

i polno uznemiravanje, a posebno poboljšati prevenciju i zaštitu maloletnih lica od krivičnog dela polno uznemiravanje.

Prisustvo i aktivni položaj žrtve na sastancima Grupa za koordinaciju i saradnju od izuzetne je važnosti, predstavlja suštinu stavljanja žrtve u centar pažnje i zaštite, što je i svrha Zakona, na čemu bi trebalo insistirati. **Prisustvo i uključivanje drugih relevantnih aktera** (osim policije, centra za socijalni rad i tužilaštva) takođe bi bilo od značaja, posebno za planiranje dugoročnije bezbednosti i podrške žrtvi i članovima njene porodice.

Bilo bi važno da se **nastavi i proširi primena dobrih praksi** postupanja Službe za podršku žrtvama i svedocima rodno zasnovanog nasilja, kao i posredovanja u zapošljavanju žrtava nasilja u porodici. U tom pogledu, koristilo bi kada bi Savet za suzbijanje nasilja u porodici preporučio ove prakse, kako bi one postale standardna postupanja u svim višim i/ili osnovnim javnim tužilaštvima u Srbiji.

IZVEŠTAJ

Dvanaesti izveštaj o primeni Zakona o sprečavanju nasilja u porodici (dalje: Zakon) obuhvata period od januara do decembra 2023. godine. Pripremljen je na osnovu mesečnih izveštaja koje Autonomnom ženskom centru (dalje: AŽC) dostavljaju Vrhovno javno tužilaštvo (dalje: VrhJT) i Ministarstvo unutrašnjih poslova (dalje: MUP)⁴, kao i na osnovu javno dostupnog godišnjeg izveštaja Republički zavod za socijalnu zaštitu (dalje: RZSZ), koji prikuplja i obrađuje podatke o aktivnostima centara za socijalni rad (dalje: CSR) u Srbiji⁵. Takođe, korišćeni su podaci sa portala Ministarstva pravde - *Isključi nasilje*⁶, kako i podaci Republičkog zavoda za statistiku i Ministarstva pravde (otvoreni podaci), radi poređenja sa podacima koji se prikupljaju od VrhJT i MUP-a.

Iz godine u godinu ponavljamo da od početka primene Zakona **nije uspostavljena** centralna evidencija o slučajevima nasilja u porodici, koju bi trebalo da vodi VrhJT (čl. 32, st. 9 Zakona), što bi u mnogome olakšalo sagledavanje i praćenje podataka koji potiču iz različitih izvora (policije, tužilaštva, sudova i centara za socijalni rad). Shodno navedenom, **nema** ni javno dostupnog izveštaja o primeni Zakona koji objedinjuje podatke svih relevantnih organa i ustanova.

1. Trendovi u postupanju nadležnih organa i ustanova u 2023. godini u odnosu na prethodnu

Kada se podaci o primeni Zakona o sprečavanju nasilja u porodici iz 2023. godine uporede sa prehodnom, 2022. godinom (videti *Tabelu br. 1A*), može se zaključiti da je došlo do laganog

⁴ Podaci se dobijaju na osnovu zahteva o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja.

⁵ Nije poznato da li RZSZ prikuplja podatke u skladu čl. 32, st. 8, tačke od 1 do 6 Zakona o sprečavanju nasilja u porodici (koji predviđa, između ostalog, da CSR vode evidencije o podacima iz individualnog plana zaštite i podrške žrtvi, o planiranim merama zaštite i o planiranim merama podrške žrtvi, podatke o izvršiocima mera zaštite i podrške i rokovima za njihovo preduzimanje, te podatke o planu praćenja i procene delotvornosti planiranih i preduzetih mera). Podaci iz javno dostupnih izveštaja RZSZ o radu CSR u Srbiji ne odgovaraju navedenom članu Zakona o sprečavanju nasilja u porodici, a ovde su prikazni podaci za 2022. godinu, jer zbirni izveštaj za 2023. godinu nije objavljen pre završetka ovog izveštaja.

⁶ *Isključi nasilje* - Statistika <https://iskljuci-nasilje.rs/statistika-2/>

povećanja broja prijavljenih događaja nasilja, kao i događaja u kojima je procenjeno da postoji rizik, te shodno tome broja policijskih naređenja i broja mogućih učinilaca i onih kojima su bile izrečene mere privremene zabrane prilaska i kontaktiranja (između 2,6 i 3,6%). Sve vrednosti su veće nego 2019. godine (koja je služila za poređenje, nakon pada svih parametara u periodu COVID-19 pandemije).

Nešto znatnije povećanje registruje se u broju naređenja kojima su izrečene obe hitne mere (7,2%) pa shodno tome je i povećanje izricanja mere privremenog udaljenja iz stana/kuće (8,2%). Uvećan je i broj slučajeva koji su razmatrani na sastancima Grupe za koordinaciju i saradnju (10,5%), ali i broj učinilaca kojima su više puta izricane hitne mere (9,2%). Znatniji porast beleži se i u broju izrađenih individualnih planova zaštite i podrške (za 17,1%), a dramatični pozitivan skok beleži broj žrtava koje su učestvovala na sastancima Grupa za koordinaciju i saradnju, za čak 440%, ali je to posledica izrazito malog učešća žrtava na sastancima u prethodnim godinama.

Međutim, u 2023. godini, u odnosu na prethodnu, došlo je do neznatnog smanjenja broja predloga za produženje hitnih mera (za 1,1%) i broja produženih hitnih mera (za 0,8%), što ne odgovara povećanju broja policijskih naređenja za hitne mere. Smanjen je i broj prekršajnih prijava za kršenje hitnih mera (za 4%). Smanjenje broja slučajeva u kojima se prikupljaju obaveštenja ili postoji osnovana sumnja da je izvršeno krivično delo, iako je znatnije (12,9%), ne mora nužno da odražava smanjenje broja pokrenutih istražnih postupaka, posebno kada se ima u vidu broj učinilaca koji su ponovili nasilje.

2. Osnovni podaci o događajima nasilja u porodici i preduzetim merama u 2023. godini

Svi zbirni podaci o registrovanim i razmatranim slučajevima nasilja u porodici, uključujući preduzete mere iz nadležnosti policije, tužilaštva, sudova, kao i aktivnosti Grupa za koordinaciju i saradnju u Srbiji tokom 2023. godine, na mesečnom nivou, prikazani su u *Tabeli br. 1*, na kraju ovog izveštaja.

2.1. Podaci iz evidencija nadležnih policijskih službenika

Ukupni broj **događaja nasilja** u porodici koje je registrovala policija u 2023. godini bio je **28413**. Policija je procenila da u **21136** prijavljenih događaja nasilja u porodici **postoji rizik**, što je 74,4% svih prijavljenih događaja nasilja u porodici. Broj tzv. **rizičnih učinilaca** bio je **22695**, što je za 1559 više od broja registrovanih rizičnih događaja, što ukazuje da u jednom događaju učestvuje više učinilaca, ili bi moglo da ukaže na broj “obostranih” hitnih mera.

Policija je u 2023. godini izrekla **21882 naređenja za hitne mere**, što je 77% od broja događaja nasilja, i za 3,5% više od broja događaja nasilja u porodici u kojima je procenjeno da postoji rizik. Među učiniocima nasilja u 2023. godini bilo je i 140 pripadnika MUP-a. U istoj godini policija je izrekla **9809 naređenja za obe hitne mere**, **10294** mera privremenog **udaljenja**, kao i **21866** hitnih mera zabrane privremenog **približavanja i komunikacije** sa žrtvom nasilja.

Policija je izvestila da je tokom 2023. godine **prekršeno 2103** hitnih/produženih mera, što čini (samo) 9,6% od ukupnog broja policijskih naređenja. Relativno nizak procenat prekršaja može biti posledica i neprijavlivanja kršenja mera ili procene da ne postoje (valjani) dokazi

da su mere prekršene, nevoljnosti policije, odnosno sudija prekršajnih sudova da reaguju na prijave kršenja mera, ili posledica nekih drugih faktora i kombinacije navedenih. Međutim, broj učinilaca koji su **ponovili** nasilje bio je **10365**. Porast broja učinilaca koji ponavljaju nasilje nastaje i kao kumulativni efekat (isti učinioci ponavljaju nasilje kroz više godina), što odgovara prirodi pojave (reč je o kontinuiranom i/ili cikličnom ponašanju, a ne o jednokratnom incidentu), ukazuje na opasniji/rizičniji karakter događaja nasilja u porodici, ali i na to da preventivni karakter hitnih i produženih hitnih mera nema efekta na neke od učinilaca, što bi zahtevalo primenu drugih restrikcija ili kazni. Na žalost, nema podataka o tome kakva je bila reakcija policije i tužilaštva na ponavljano nasilje, odnosno da li su ponovljene hitne mere ili su izricane neke druge mere zaštite žrtve i/ili je pokretan krivični postupak za nasilje u porodici, i u kom broju.

2.2. Podaci iz evidencija osnovnih javnih tužilaštava

Osnovna javna tužilaštva (dalje: OJT) u Srbiji u 2023. godini evidentiraju **55739 razmatranih predmeta** nasilja u porodici na redovnim sastancima Grupe za koordinaciju i saradnju. Razmatrano je **25805 novoprijavljenih** slučaja nasilja u porodici, što čini 90,8% od broja događaja nasilja koje je registrovala policija. Ovaj podatak ukazuje da nakon sedam godina primene zakona, i dalje postoje Grupe za koordinaciju i saradnju na kojima se ne razmatraju svi policijski prijavljeni slučajevi nasilja. Grupe su razmatrale i **28132** tekućih predmeta, što je 50,5% od broja svih slučajeva, kao i **1802** predmeta u kojima su razmatrani predlozi za okončanje postupka, što je 3,3% od broja svih razmatranih slučajeva.

OJT-a u Srbiji su u 2023. godini predložila za **produženje 20900** hitnih mera koje su izrekli nadležni policijski službenici, što je 95,5% od policijskog broja. Sud je usvojio najveći broj tužilačkih predloga, odnosno **20276** ili 97%. Ovi podaci se poklapaju sa podacima koji su objavljeni u Izveštaju VrhJT o radu tužilaštava u Srbiji za 2023. godinu⁷. Još uvek ne postoje javno objavljeni podaci viših sudova za 2023. godinu o tome u kom broju su podnošene žalbe na Rešenja o produženju ili o odbijanju produženja hitnih mera, kao i na koji način su viši sudovi odlučivali po žalbama.

U 2023. godini OJT-a su **prevela 4098** predmeta iz upisnika sa prijavama nasilja za koja su produžene hitne mere (NPT upisnici) u upisnike predmeta za koje se prikupljaju obaveštenja o tome da li se u radnjama prijavljenog dela ostvaruju obeležja krivičnog dela ili prijavljena radnja predstavlja delo za koje postoji osnovana sumnja da je izvršeno krivično delo nasilje u porodici (KT upisnik), odnosno u upisnike predmeta u kojima je podneta tužba za mere zaštite od nasilja u porodici (GT upisnik). To je svega 19,6% od broja tužilačkih predloga za produženje hitnih mera zaštite, ili 39,5% od broja onih koji su ponovili nasilje u porodici. Iako se brojevi za ovaj pokazatelj smanjuju, to ne mora nužno da odražava smanjenje broja pokrenutih istražnih postupaka, posebno kada se ima u vidu broj učinilaca koji su ponovili nasilje, kao i to da su tužilaštva počela da objedinjuju prijave protiv istih učinilaca u jedan istražni predmet (umesto da ih vode razdvojeno, kao što je bila loša praksa prethodnih godina). Takođe ovaj podatak može biti rezultat različitog vođenja evidencija predmeta u tužilaštvima, jer se ne uvezuje broj NPT predmeta sa KT ili GT predmetom.

Predstavnici OJT u Srbiji podneli su svega **291 tužbu za mere zaštite** od nasilja u porodici po službenoj dužnosti (u skladu sa Porodičnim zakonom), što je svega 1,4% od broja usvojenih predloga za produženje hitnih mera. Mere zaštite koje traju duže – do godinu dana,

⁷ Izveštaj dostupan na http://www.vrhovnojt.gov.rs/docs/SKM_95824041013280.pdf, str. 47.

mogle bi da spreče ponavljanja nasilja, dok je njihovo kršenje krivično delo, što bi efikasnije moglo da odvрати učinioce nasilja od kršenja mera ili ponavljanja nasilja, i da drži žrtvu bezbednom u dužem periodu. Broj presuda kojima su usvojene tužbe za mere zaštite koje su podnosila tužilaštva izrazito je mali, tek **125**, odnosno tek 43% od broja podnetih tužbi. Ovo može da ukazuje da u tužilaštvima ne postoji dovoljno dobra evidencija presuda, odnosno da postoji nerazumevanje između javnih tužilaca i porodičnih sudija u pogledu tužbenih zahteva i dokaza koje je potrebno priložiti. Ne postoje javno dostupni podaci osnovnih sudova o broju postupaka koje pokreću javni tužioci, kao i o odlukama koje sudije donese u tim postupcima, kako bi podaci sudova mogli da se uporede sa podacima tužilaštava. Bilo bi važno da se napravi analiza efikasnosti osnovnih sudova u postupcima koji su hitni i u kojima postoje dokazi koje su prikupili državni organi (policija i tužilaštvo), što bi moralo da utiče na efikasnost.

Na sastancima Grupa za koordinaciju i saradnju izrađeno je **25396 individualnih planova** zaštite i podrške žrtvama nasilja, što je 98,4% od broja novoprijavljenih slučajeva nasilja koji su razmatrani na sastancima. Na ovim je sastancima prisustvovalo **2858 žrtava** (s tim što je jedna žrtva mogla biti pozvana više puta u toku godine na sastanke Grupe, što je iskusitvo AŽC). Ovo je najveći broj od kada je počela primena Zakona, ali još uvek manji od broja održanih sastanaka. Učešće većeg broja žrtava na sastancima Grupe dosledno je u II OJT u Beogradu, OJT-ima u Lazarevcu, Valjevu, Obrenovcu, Mladenovcu, a od polovine godine i na sastancima Grupa u OJT Kraljevo, Kruševac, Trstenik, Brus, kao i u još nekolicini OJT u manjem broju⁸. Ipak, žrtve nisu bile uključene u planiranje mera zaštite i podrške u najvećem broju Grupa, a nema podataka o tome da li su bile uključene u naknadnu razradu individualnog plana u centrima za socijalni rad.

Analize rada Grupa koje je sprovedla kancelarija Zaštitnika građana za područja Višeg javnog tužilaštva (dalje: VJT) u Beogradu i Nišu⁹ ukazuju da CSR (voditelji slučajeva) ne obavljaju razgovore sa žrtvama ni pre sastanka Grupe u cilju provere šta one vide kao potrebu svoje zaštite, niti se s njima proverava da li su planovi bili efikasni, kada se na sastanku Grupe razmatraju tekući slučajevi. Slični su i podaci korisnica usluga AŽC koje uglavnom ne znaju ili nisu sigurne da li je njihov "slučaj" razmatran na Grupi, ili da li je izrađen individualni plan mera zaštite i podrške (ili da li je CSR izradio plan usluga)¹⁰.

Razmatranje slučajeva nasilja u porodici i izrada individualnih planova zaštite i podrške za žrtve realizovano je na **2961 sastanaka** Grupe za koordinaciju i saradnju, što je najveći broj održanih redovnih sastanaka od 2018. godine. U 2023. godini, od avgusta, počinje da se

⁸ Podaci o broju žrtava nasilja u porodici na sastanku Grupe za koordinaciju i saradnju iz OJT Užice za jul deluju malo verovatni - upisano je učešće 174 žrtve, a u tom mesecu bilo je samo 20 oštećenih lica, na sastanku je razmatrano 58 slučajeva, a navodno je izrađeno 157 planova. Isto važi i za podatak iz novembra za OJT Veliko Gradište, gde je upisano učešće 33 žrtve, a tog meseca bilo je samo sedam oštećenih lica, na sastanku je razmatrano 14 predmeta i nije izrađen nijedan individualni plan.

⁹ Posebni izveštaj Zaštitnika građana o radu grupa za koordinaciju i saradnju na području Višeg javnog tužilaštva u Nišu, 2022. (dostupno:

<https://www.ombudsman.rs/attachments/article/7518/Poseban%20izvestaj.pdf>);

Poseban izveštaj Zaštitnika građana o radu grupa za koordinaciju i saradnju na području Grada Beograda, 2020. (dostupno: <https://ombudsman.rs/index.php/izvestaji/posebnii-izvestaji/6804-p-s-b-n-izv-sh-z-sh-i-ni-gr-d-n-r-du-grup-z-rdin-ci-u-i-s-r-dnju-n-p-druc-u-gr-d-b-gr-d>).

¹⁰ Ignjatović, Tanja (2023). *Razumeti i podržati - Analiza potreba žena sa iskustvom nasilja u partnerskom odnosu i njihove dece u postizanju zaštite i podrške*. Beograd: AŽC, dostupno:

<https://www.womenngo.org.rs/images/publikacije->

[dp/2023/RAZUMETI_I_PODRZATI_analiza_potreba_zena_sa_iskustvom_nasilja_u_partnerskom_odnosu_i_njihove_dece_u_postizanju_zastite_i_podrske.pdf](https://www.womenngo.org.rs/images/publikacije-dp/2023/RAZUMETI_I_PODRZATI_analiza_potreba_zena_sa_iskustvom_nasilja_u_partnerskom_odnosu_i_njihove_dece_u_postizanju_zastite_i_podrske.pdf)

registruje i podatak o sastancima na kojima je *prisustvovao/la* javni tužilac iz VJT (koji je prošao specijalizovanu obuku), a njih je bilo **305**, ali neujednačeno u odnosu na OJT¹¹ (o dodatnim evidencijama VrhJT od avgusta 2023. videti u poglavlju 4).

2.3. Pol, starosna dob i vrsta srodničkih odnosa između žrtve i učinioca nasilja

Na osnovu evidencija koje vodi MUP o polu učinioca nasilja u porodici u 2023. godini (prikazano u *Tabeli br. 2*) bilo je **18799 učinilaca muškog pola** (82,8% od ukupnog broja) i **3896 učinilaca ženskog pola** (17,2%). U odnosu na prethodnu godinu zabeležen je porast muških učinilaca za 3,4%, dok je porast ženskih učinilaca nasilja 6,9%, što odražava i promena odnosa učinilaca nasilja po polu, koja se registruje iz godine u godinu. Ne može se zaključiti kako ovaj trend nastaje, da li je posledica većeg broja procena da su za nasilje odgovorne obe strane (tzv. “obostrane” mere) ili povećanja prijavljivanja i identifikacije dece kao žrtava nasilja. Brojevi o učiniocima nasilja u porodici potvrđuju *rodni karakter* tog nasilja.

Naređenja za hitne mere izrečena su za **18091** učinilaca muškog pola (96,2% svih muških učinilaca) i za **3791** ženskih učinilaca (97,3% od ukupnog broja žena koje su registrovane kao učinioci nasilja), a ovi su odnosi slični kao u 2022. godini, sa neznatnim smanjenjem naređenja izrečenih muškarcima u odnosu na ukupni broj mera. Kada su u pitanju naređenja za **obe** hitne mere, muškarcima je izrečeno **8491** (86,6%), a ženama **1318** (13,4%), a u poređenju sa ukupnim brojem naređenja, obe mere dobilo je 45,2% učinilaca muškog pola i 33,8% učinilaca ženskog pola, što čini lagano povećanje u odnosu na prethodnu godinu.

U 2023. godini VrhJT registrovalo je **24438 žrtava**, od toga 71,8% (17555) ženskog pola i 28,2% (6883) muškog pola, U odnosu na prethodnu godinu beleži se mala promena odnosa žrtava po polu, povećanje broja žrtava muškog i smanjenje broja žrtava ženskog pola. Razlika je vidljiva kada se podaci porede u okviru istog pola, tako da je broj žena žrtava u 2023. godini u odnosu na prethodnu porastao tek za 0,3%, dok je broj muškaraca žrtava porastao za 7,9% u odnosu na broj muškaraca žrtava u 2022. godini. Kako ne postoji podatak o polu maloletnih žrtava, i kako je ukupan broj punoletnih žrtava u 2023. godini ostao skoro isti kao i u 2022. godini, to se može pretpostaviti da je povećanje žrtava muškog pola nastalo kao posledica većeg broja maloletnih žrtava muškog pola. Ipak, brojevi o žrtvama nasilja u porodici dosledno potvrđuju *rodni karakter* ove vrste nasilja.

U *Tabeli br. 2A* prikazan je trend između broja učinilaca i broja žrtava u periodu od 2019. do 2023. godine, koji odražava lagano *smanjenje* broja učinilaca muškog pola u odnosu na ukupni broj učinilaca, kao i lagano *smanjenje* procenta žrtava ženskog pola u ukupnom broju žrtava. Iako razlike nisu velike, bilo bi korisno razmotriti kako nastaju, posebno ako je reč o sklonosti da se obe strane proglase učiniocima nasilja („obostrana” naređenja¹²), jer se zbog rodnih predrasuda (o ženama i o žrtvama) situacije samoodbrane mogu smatrati nasiljem (kada žena nije pasivna, već se brani, zastupa vlastita prava i potrebe, što se tumači kao verbalna agresija i “međusobno nasilje”).

¹¹ Veći broj sastanaka sa prisustvom zamenika iz VJT registruje se u OJT Snederevo, Velika Plana, Pančevo, Vršac, Bačka Palanka, Sombor, Niš, dalje u Gornjem Milanovcu, Valjevu, Požegi, ali je znatan broj OJT na kojima zamenik iz VJT nije prisustvovao ni na jednom sastanku u mesecu.

¹² ... odnosno, kada postoje “obostrane” prijave, pa se i ženama prilikom popunjavanja liste rizika navode isti faktori rizika koji su utvrđeni kod muškaraca učinilaca, a koji se ne odnose na ženu kao učinioca;

Kada je u pitanju **starosna struktura** učinilaca nasilja u porodici (prikazano u *Tabeli br. 3*), najviše učinilaca nasilja je u starosnoj grupi 31-40 godina, i to **5924** (26,1%), a zatim u starosnoj grupi 41-50 godina, kojih ima **5783** (25,5%), što čini polovinu svih učinilaca nasilja u porodici u Srbiji u 2023. godini. Slede po broju učinioци iz grupe 21-30 godina, kojih je bilo **4061** (17,9%), kao i iz grupe 51-60 godina, kojih je bilo **3229** (14,2%). U ostalim starosnim kategorijama, među najstarijim učinioциma nasilja je znatan broj, i to **1905** (8,4%) onih koji imaju 61-70 godinu, kao i **961** (4,2%) učinilaca od 71 godinu i starijih, dok je **830** (3,7%) učinilaca nasilja u najmlađoj starosnoj grupi 18-20 godina. Ovo su sasvim slični odnosi kao i prethodne godine, a trendovi se uglavnom ne menjaju i u periodu 2019-2023. godine (prikazano u *Tabeli br. 3A*).

Starosna dob oštećenih lica (žrtava) vodi se u kategorijama maloletna/punoletna lica, tako da je u 2023. godini u Srbiji registrovano tek **2211 maloletnih** osoba žrtava nasilja u porodici (nema podatka o polu maloletnih žrtava), što je 9% svih registrovanih žrtava¹³. Ipak, taj broj je čak za 40,6% veći od broja maloletnih žrtava u 2022. godini, i pre odražava povećanje svesti postupajućih policijskih službenika i tužilaca o izloženosti dece nasilju u porodici, nego realnom broju dece žrtava (što pokazuju i razlike u broju dece žrtava nasilja u porodici koje u istoj godini registruju centri za socijalni rad). U 2013. godini bilo je **22227** punoletnih žrtava nasilja u porodici, što je slično broju iz prethodne godine.

Od ukupno **24438** žrtava nasilja u porodici **17555** su **ženskog pola**, odnosno 71,8%. Kada je u pitanju **odnos** između pola žrtve i pola učinioца nasilja (videti Tabelu br. 4), nasilje prema ženama učinilo je **16059** učinilaca muškog pola, što je 91,5% od ukupnog broja, kao i **1496** učinilaca ženskog pola (8,5%), a to su odnosi slični onima iz prethodne godine. Kada je reč o **6883** žrtava nasilja u porodici muškog pola, učinioци nasilja su pretežno muškog pola, odnosno **4643** (67,5%), dok je **2177** (31,6%) žena učinilo nasilje prema muškarcima.

U **srodničkoj relaciji** između žrtve i učinioца nasilja u porodici (Tabela br. 5A) dominira **partnerski odnos** (bračni, vanbračni, emotivni, aktuelni i bivši), koji čini 53,6% svih slučajeva nasilja (nešto niže nego u 2022. godini). Nasilje prema ženama učinilo je 11564 partnera, što je 88,7% od ukupnog broja nasilja u partnerskoj relaciji, ili 65,9% od ukupnog broja nasilnih dela učinjenih prema ženama. Broj partnerki koje su izvršile nasilje u 2023. godini prema partnerima bio je 1470, što je 11,3% nasilja u partnerskoj relaciji, a 21,7% od broja nasilja izvršenog prema muškarcima (*Tabela br. 5B*). I ovi odnosi jasno potvrđuju **rodni karakter i disbalans** nasilja u porodici.

Kada su u pitanju druge srodničke relacije, muškarci su češće žrtve nasilja koje čine drugi muškarcima u porodici (67,5% svih dela nasilja učinjenih prema muškarcima), a najčešće je reč o nasilju sina prema ocu (33,8%), oca prema sinu (27,8%), između braće (22,7%) i drugih muških srodnika. Drugi ženski članovi porodice čine 10,3% od ukupnog broja nasilja prema muškarcima, i to majke (4%), sestre (1,4%), čerke (1,3%), snahe (1,2%) i sasvim retko druge žene. Kada su u pitanju žrtve žene, pored partnera, učinioци nasilja su dugi muški srodnici u 25,6% slučajeva, i to sinovi (10,3%), očevi (5,5%), braća (3,5%), drugi muški srodnici, i

¹³ Iako bi se moglo zaključiti da je došlo do promene svesti postupajućih stručnjaka/stručnjakinja u odnosu na maloletne žrtve nasilja u porodici, stanje je izrazito neujednačeno. U nekim OJT registrovanje i postupanje prema maloletnim žrtvama je dosledno, a u tom pogledu prednjače III OJT u Beogradu, OJT Lazarevac, Novi Sad, Šabac, Niš, ali i Zrenjanin, Suborica, Bačka Palanka, potom OJT Velika Plana, Kikinda, u mesecima pred kraj godine OJT Pančevo, Vršac i Požeraca, te nekoliko OJT s malim brojem maloletnih žrtava. Ipak, znatan broj OJT još uvek nema ni jedno maloletno lice registrovano kao žrtvu nasilja u porodici.

znatno ređe (8,5%) druge žene iz porodice, i to najčešće majke (2,1%), ćerke (2%), svekrve (1,3%), snahe (1,2%) (videti *Tabele br. 5A i 5B*).

2.4. Primena Zakona o sprečavanju nasilja u porodici na druga krivična dela

Saradnja nadležnih institucija u skladu sa čl. 24–27 predviđena je i za seriju srodnih krivičnih dela navedenih u čl. 4 Zakona o sprečavanju nasilja u porodici, a VrhJT vodi evidenciju za krivična dela *rodno zasnovanog nasilja prema ženama* – proganjanje (čl. 138a KZ), polno (seksualno) uznemiravanje (čl. 182a KZ), sakaćenje ženskog polnog organa (čl. 121a KZ) i prinudni brak (čl. 187a KZ), što je prikazano u *Tabeli br. 6*.

Tokom 2023. godine evidentirano je **607** lica u vezi sa krivičnim delom **proganjanje**, prema podacima koji su dostavljani svakog meseca, što je gotovo identično kao prethodne godine. Međutim, u Izveštaju VrhJT o radu tužilaštava u Srbiji za 2023. godinu¹⁴ navedeno je da je bilo prijavljeno 640 lica. Prema podacima dobijenim od VrhJT, prijave su bile odbačene u odnosu na 104 lica (17,1%), dok je u Izveštaju VrhJT o radu (2023)¹⁵ navedeno da su odbačene u odnosu na 282 lica¹⁶. Institut odlaganja krivičnog gonjenja je prema podacima iz Izveštaja VrhJT primenjen prema 62 lica¹⁷. Istrage i dokazne radnje obavljene su u odnosu na 443 lica (73%), što je nešto manji procenat u odnosu na prethodnu godinu, a optužni akti su podneti (samo) prema 73 lica, što je tek 12% od broja lica koja su prijavljena i 16,5% od broja sprovedenih istraga.

Osuđeno je 66 lica (dva su oslobođena), što je 90,4% od broja optuženih, i predstavlja povećanje od tri procenta u odnosu na prethodnu godinu. Ipak, to je tek 10,9% od broja evidentiranih lica i 14,9% od broja sprovedenih istraga¹⁸. Brojevi jasno ukazuju da postoji problem u dokazivanju velikog broja prijavljenih slučajeva proganjanja, te da istrage dugo traju. To je problematično, jer povećava strah i uznemirenost žrtve (često i njene dece, članova porodice, prijatelja), a učinioca stavlja izvan domašaja sankcija, što omogućava (nesmetano) maltretiranje žrtve i povećava rizik od teškog povređivanja i/ili ubistva žrtve.

Kada je reč o krivičnom delu **polno (seksualno) uznemiravanje**, prema podacima koji su dostavljeni svakog meseca, ukupni broj prijavljenih lica u 2023. godini bio je (svega) **271** (za četiri lica manje nego prethodne godine), dok je u Izveštaju VrhJT o radu tužilaštava u Srbiji za 2023. godinu¹⁹ navedeno da je bilo prijavljeno 297 lica. Prema podacima dobijenim od VrhJT, prijave su bile odbačene u odnosu na 56 lica (20,7%), što je odnos sličan kao i prethodne godine, dok je u Izveštaju VrhJT²⁰ navedeno da su prijave odbačene protiv 114 lica²¹. Ne postoje podaci o primeni instituta odlaganja krivičnog gonjenja. Istrage i dokazne radnje sprovedene su u odnosu na 210 lica (77,5%), a optužni akt podnet je (samo) za 56 lica (za deset više nego u 2022. godini). To čini tek 26,7% istraga i tek 20,7% lica koja su prijavljena za ovo krivično delo, što je malo povećanje u odnosu na prethodnu godinu.

¹⁴ Izveštaj dostupan na http://www.vrhovnojt.gov.rs/docs/SKM_95824041013280.pdf, str. 16.

¹⁵ *Ibid*, str. 16.

¹⁶ Ovaj podatak se odnosi na ukupan broj od 1252 lica koja su prijavljena tužilaštvima i koji predmeti nisu rešeni (nerešeni iz prethodnih godina 612 i 670 u 2023. godini). *Ibid*, str. 60.

¹⁷ *Ibid*, str. 60.

¹⁸ Navedeni odnosi nisu sasvim pouzdani, imajući u vidu da presude za krivična dela u jednoj godini ne moraju nužno poticati od prijave, odnosno optužbi u istoj godini (zbog dužine trajanja krivičnih postupaka).

¹⁹ Izveštaj dostupan http://www.vrhovnojt.gov.rs/docs/SKM_95824041013280.pdf, str. 17.

²⁰ *Ibid*, str. 16.

²¹ Ovaj podatak se odnosi na ukupan broj od 552 lica koja su prijavljena tužilaštvima i koji predmeti nisu rešeni (nerešeni iz prethodnih godina 255 i 297 u 2023. godine). *Ibid*, str. 45.

Osuđeno je samo 47 lica (oslobođena su dva lica), što čini 83,9% od broja optužnih akata, ali tek 22,4% od broja sprovedenih istraga i samo 17,3% od broja prijavljenih lica.

U 2023. godini nije bilo prijava krivičnog dela **sakaćenje ženskog polnog organa**, niti prijava za krivično delo **prinudno zaključenje braka**.

2.4.1. Nesaglasnost podataka iz različitih izvora

Kao i prethodnih godina, bilo bi nužno pažljivo istražiti podatke da bi se ustanovilo šta je **uzrok velikog jaza** između broja prijavljenih i broja osuđenih lica za krivična dela proganjanje i polno uznemiravanje, a posebno da li bi istrage i dokazne radnje trebalo da budu detaljnije sprovedene i kakvo je znanje profesionalaca o ovim krivičnim delima, bezbednosnim rizicima i njihovim posledicama. To bi pomoglo u boljem informisanju žrtava, ali i javnosti, o prirodi i manifestacijama ovih dela, kao i o tome kako da se pribave i sačuvaju dokazi.

Međutim, pregled podataka koje vodi Republički zavod za statistiku (RZS) za 2022. godinu²² (podaci za 2023. godinu još uvek nisu objavljeni) u odnosu na isti period za koji su dobijeni podaci VrhJT **bitno se razlikuje**, ali nije poznato šta je uzrok takvim razlikama. Prema podacima RZS (prikazani u *Tabeli 6A*) bilo je znatno manje prijavljenih dela proganjanja, samo **442**, kao i dela polnog uznemiravanja, samo **199**. Međutim, bilo je znatno više pravnosnažnih osuđujućih presuda za proganjanje, odnosno **149** (dok VrhJT u istoj godini registruje svega 46), kao i pravnosnažnih osuđujućih presuda za polno uznemiravanje, odnosno **89** (a VrhJT registruje 38). Prema podacima iz Izveštaja VrhJT o postupanju tužilaštava u 2022. godini²³, u toj godini donete su presude protiv 127 lica za krivično delo polno uznemiravanje, što se odnosi i na nepravnosnažne prvostepene presude.

Iz podataka RZS može se videti da je institut odlaganje krivičnog gonjenja primenjen za 39 slučajeva proganjanja i 18 slučajeva polnog uznemiravanja. Ovi podaci nisu navedeni u Izveštaju VrhJT o postupanju tužilaštava u 2022. godini²⁴ Kada su u pitanju osuđujuće presude, **uslovna osuda** je najčešća, primenjena u 79 (53%) slučajeva proganjanja i 46 (51,7%) slučajeva polnog uznemiravanja. Podaci o žrtvama nisu dostavljeni za sve presude, ali su ženske osobe dominantno žrtve u oba krivična dela. Međutim, zabrinjava broj **maloletnih žrtava** u krivičnom delu polno uznemiravanje (46,7% svih žrtava), od čega su 17,8% deca ispod 14 godina. Podaci o broju maloletnih žrtava ovih krivičnih dela nisu navedeni u Izveštaju VrhJT o postupanju tužilaštava u 2022. godini²⁵, ali se podaci o broju maloletnih žrtava krivičnog dela proganjanja navode u Izveštaju za 2023.²⁶ (među prijavljenim slučajevima proganjanja bilo je 10 maloletnih žrtava u 2023. i 8 u 2022. godini). Međutim, podaci o žrtvama, ni punoletnim ni maloletnim, nisu navedeni za krivično delo polno uznemiravanje²⁷. Nova praksa evidentiranja podataka u vezi sa čl. 4 Zakona o sprečavanju nasilja u porodici biće prikazana u poglavlju 4.

²² *Bilten punoletnih učinilaca krivičnih dela u Republici Srbiji, 2021. – Prijave, optuženja i osude*, Republički zavod za socijalnu zaštitu, 2023. godina, dostupno na: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20235702.pdf>

²³ Izveštaj dostupan na

http://www.vrhovnojt.gov.rs/docs/Izvestaj_Republika_Srbija_Republicko_javno_tuzila%20a1tvo_mart2023.pdf, str. 47.

²⁴ *Ibid*, str. 47.

²⁵ *Ibid*, str. 47.

²⁶ Izveštaj dostupan na http://www.vrhovnojt.gov.rs/docs/SKM_95824041013280.pdf, str. 60.

²⁷ *Ibid*, str. 45.

3. Podaci iz centara za socijalni rad o postupanju u slučajevima nasilja u porodici

Podatke o postupanju centara za socijalni rad u Srbiji prikuplja, obrađuje i o njima izveštava Republički zavod za socijalnu zaštitu²⁸. Međutim, kao što je već rečeno, javno dostupni podaci nisu u skladu sa odredbama o sadržaju evidencija iz tih ustanova (kako je to određeno Zakonom o sprečavanju nasilja u porodici, čl. 32, stav 7), što ih čini teško uporedivim sa podacima druga dva organa (policije i tužilaštva). U *Tabeli br. 7* prikazani su podaci o postupanju CSR za period 2018-2022. godina (izveštaj za 2023. godinu još uvek nije javno dostupan).

U svim CSR u Srbiji u 2022. godini evidentirano je **38896 prijava** nasilja u porodici (5,2% više nego 2021. godine). Međutim, primetna je **razlika u broju** prijava nasilja u CSR i policijskim upravama, koja ne bi trebalo da postoji (imajući u vidu obavezu svih državnih organa i ustanova da svako saznanje i sumnju na nasilje u porodici prijave policiji, u skladu sa čl. 13 Zakona). Iako iskustva žena²⁹ potvrđuju da policija ne zabeleži svaku prijavu nasilja u porodici (što nikako ne bi smelo da se desi), čini se da je malo verovatna razlika u broju od čak 11203 više prijave koje su evidentirane u CSR u Srbiji u istoj godini (što se ponavlja iz godine u godinu). Ne može se reći kako nastaje ova razlika, ali to bi moglo biti i zbog različitog označavanja „prijave“³⁰.

Starosna struktura žrtava nasilja u porodici evidentira se u skladu sa kategorijama koje su uspostavljene u sistemu socijalne zaštite, te se u 2022. godini najveći broj žrtava nalazi u kategoriji **odrasli** (26-65 godina), i to 20434 (55,4%), od toga 15909 je ženskog pola (77,9% ukupnog broja u ovoj kategoriji) i 5643 muškog pola. **Deca** su druga uzrasna grupa po brojnosti žrtava, sa 8531 žrtavom (21,9%), od toga nešto više devojčica (4355) nego dečaka (4176). Slede žrtve iz grupe starije osobe (+65) među kojima je bilo 4688 registrovanih žrtava (12,1% od ukupnog broja), od toga 2991 ženskog pola (62,9%). Najmanji broj žrtava je u grupi mladi, 4125 (10,6% ukupnog broja), takođe uz dominaciju žrtva ženskog pola i to 3021 (73,2%). Ovi su odnosi slični kao i prethodnih godina. Treba primetiti da postoji velika razlika u broju registrovane dece žrtava nasilja u porodici u CSR u odnosu na broj koji registruju OJT, što bi trebalo ispitati i promeniti, tako da deca uživaju bolju zaštitu sistema.

Nema podataka o polnoj strukturi učinilaca nasilja u porodici, a **srodničke relacije** između učinilaca i žrtava **nisu prikazane na rodno osetljiv način**. Dosledno je najčešće prisutna partnerska relacija – bračni ili vanbračni partner, aktuelni ili bivši partner, što je u 2022. godini bio slučaj u 54,3%, a slično je i u celokupnom posmatranom periodu od 2018. do 2021. godine.

Zbirni izveštaji o radu CSR navode da je u 2022. godini izrađeno **21690 individualnih planova** za zaštitu i podršku žrtvama nasilja (podatak je preuzet od VrhJT), što je 55,8% od broja registrovanih prijava nasilja, a nema podatka o broju planova i usluga koje izrađuju CSR (što nije ista vrsta plana). Međutim, **sadržaj** individualnih planova zaštite i podrške žrtvama i dalje **ostaje nepoznat**, jer tih podataka nema u godišnjem izveštaju RZSZ. Kao i prethodnih godina, navodi se da se CSR u zaštiti žrtava nasilja u porodici “uglavnom oslanja

²⁸ Podaci Republičkog zavoda za socijalnu zaštitu za 2022. godinu, dostupno na: <https://sn.rs/x699f>

²⁹ ...reč je o iskustvima razmenjivanjem na društvenim mrežama pod #Nisamprijavila, kao i iskustva žena koje se obrate Autonomnom ženskom centru;

³⁰ Moguće je da CSR-i kao broj prijave evidentiraju nasilje učinjeno prema svakom članu porodice (što bi odgovaralo broju žrtava nasilja, pre nego broju prijave određenih događaja).

na sopstvene resurse³¹, a to prvenstveno znači „pružanje materijalne, pravne ili stručno savetodavne podrške i pomoći“. Tako je za 2022. godinu u CSR-ima u Srbiji pokrenuto **21693** postupka za punoletna lica i **5148** postupaka za maloletna lica žrtve nasilja u porodici. Nema podataka o tome da li su ove maloletne i punoletne žrtve nasilja u porodici bile u srodstvu, odnosno iz koliko porodica potiču.

Među navedenim merama zaštite žrtava u postupcima CSR u Srbiji tokom 2022. godine iz porodice je **izdvojeno 402-je dece** (za jedno manje nego u 2021. godini) i **472 punoletne** žrtve nasilja u porodici (73,2% više nego u 2021. godini). I ovde izostaje podatak o tome koliko dece i punoletnih žrtava potiče iz iste porodice, gde su smeštana/e, da li su deca razdvajana od majki, koliko dugo su boravila/e izvan porodice i da li su podnete tužbe za mere zaštite. CSR-i su u 2022. godini podneli **73 krivične prijave** kada je reč o zaštiti dece (13 manje nego u 2021. godini) i **346** krivičnih prijava za zaštitu punoletnih lica od nasilja u porodici (90 više nego prethodne godine), a nema podataka o ishodima ovih postupaka, kao i o tome da li deca i punoletne žrtve potiču iz istih porodica.

CSR-i vode evidenciju o **merama zaštite od nasilja u porodici** (prema Porodičnom zakonu), a podatke prikazuju preko ukupnog broja mera, a ne prema broju zaštićenih lica, niti u odnosu na broj podnetih tužbi, zbog čega nije moguće utvrditi procentualno učešće ove vrste zaštite u odnosu na broj prijavljenih događaja nasilja u porodici. Takođe, u izveštaju RZSZ nema podataka o tome koliko tužbi za zaštitu od nasilja u porodici su podneli (po službenoj dužnosti) CSR-i. Evidencije organa starateljstva registruju da je u 2022. godini bilo **4827 mera zaštite** (80,2% od broja mera u 2021. godini), od čega 1929 zabrana uznemiravanja (7,7% više nego prethodne godine), i 534 iseljenja (što je tek 55,5% od broja iseljenja u 2021). Nema podatak o tome da li je povećanje broja mera izdvajanja punoletnih lica iz porodice povezan sa smanjenjem broja mera iseljenja učinilaca nasilja iz stana/kuće u istoj godini.

4. Nove evidencije i aktivnosti podrške žrtvama nasilja

Već je pominjano da je Vrhovno javno tužilaštvo od avgusta 2023. godine počelo da prikuplja još dve vrste podataka – o postupanjima osnovnih tužilaštava u slučajevima u kojima je prijavljeno neko od dela navedenih u čl. 4 Zakona o sprečavanju nasilja u porodici, i o primeni Zakona o sprečavanju nasilja u porodici u slučajevima koji su u nadležnosti VJT, što je ogroman napredak kada je u pitanju evidencija postupanja svih tužilaštava po ovom Zakonu (prikazamo u *Tabeli 1B* i *Tabeli 1C*).

Prikupljeni podaci pokazuju da je od avgusta do kraja 2023. godine pred OJT bilo ukupno **105 slučajeva krivičnih dela iz čl. 4** (68 novoprijavljenih), da su u 100 slučajeva bile produžene hitne mere, da je 14 predmeta prevedeno iz NPT u KTR, GT ili KT upisnike, da su izrađena 32 individualna plana zaštite i podrške, i da je održano 40 sastanaka na kojima je prisustvovalo 11 žrtava. Ipak, iz tabele nije moguće zaključiti **o kojim krivičnim delima** je bilo reči, ali kako se zna da se među delima iz čl. 4 nalaze i krivična dela proganjanje i polno uznemiravanje, upoređivanjem ovih podataka samo sa podacima o prijavama za ova dva krivična dela, jasno ukazuje da na Grupama za koordinaciju i saradnju nisu razmatrani svi prijavljeni slučajevi krivilnih dela navedenih u čl. 4 Zakona.

³¹ Izveštaj RZSZ za 2022, str. 27.

Kada je reč o primeni Zakona o sprečavanju nasilja u porodici od strane VJT, od avgusta do kraja 2023. godine, evidentirano su **123 slučaja** (63 novoprijavljena), u kojima su u šest slučajeva OJT podnosila predlog za produženje hitnih mera (svi su potvrđeni), što može da ukaže na činjenice da su protiv tih učinilaca odmah bile određivane mere zadržavanja i pritvora (jer se radi o teškim krivičnim delima za koje je propisana kazna preko 10 godina zatvora), te nije postojala potreba za određivanjem preventivnih hitnih mera. Dobijeni podaci pokazuju da su samo dva slučaja prevedena iz NPT u KTR ili KT upisnike, što je posledica činjenice da je postojalo samo 6 NPT predmeta. Ali, ohrabruje činjenica da je izrađeno 69 individualnih planova zaštite i podrške na šest redovnih sastanaka kojima je predsedavao/la javni tužilac VJT na kojima je učestvovalo 17 žrtava. I za ove podatke sasvim je nejasno o kojim delima je reč, tako ostaje pitanje šta navedeni podaci znače onima koji ih prate i tumače.

Ipak, prikupljanje ovih podataka predstavlja pomak u primeni Zakona od strane javnih tužilaca VJT, koji se do nedavno nisu uključivali u njegovu primenu (iako im je to zakonska obaveza). Ali, kako obe vrste podataka beleži manji broj OJT i VJT, može se postaviti pitanje da li je to iz razloga što druga VJT uopšte ne primenjuju Zakon, ili nemaju dovoljno dobru evidenciju svojih postupanja.

Ministarstvo pravde je postavilo (u okviru otvorenih podataka) izveštaje o predmetima sa elementima nasilja u porodici u apelacionim, višim i osnovnim sudovima u Srbiji za 2020. i 2021. godini, kao i podatke iz sve tri vrste sudova za prvu polovinu 2022. godine³². Ne može se znati koliko su podaci u ovim bazama tačni, ali po onome što je moguće uporediti, oni **nisu podudarni** sa srodnim podacima iz drugih izvora. Na primer, podaci za produžene hitne mere u postupanju osnovnih sudova u 2021. godini (iz baze otvorenih podataka) pokazuju da je primljeno 16590 predmeta, da je u radu bilo 16601 predmet, rešeno je 16565, a ostalo je nerešeno 36 predmeta. Prema podacima koji su dobijeni od RJT za istu godinu, trebalo bi da je primljeno 19414, a usvojeno (rešeno) 18712 tužilačkih predloga za produženje mera, što nije mala razlika u brojevima.

Još je manje verovatno da je u prvih šest meseci u 2022. godini u svim sudovima u Srbiji primljeno tek 29 predloga za produženje hitnih mera, da je u radu bilo tek 60, ukupno rešenih 27 (ostala u radu 33)³³, jer ovoliko predloga ima jedno od beogradskih OJT za mesec dana. Prema podacima koje je AŽC-u dostavilo RJT u 2022. godini, produženo je 21131 tužilačkih predloga za produženje hitnih mera. Takođe, malo je verovatno da su osnovni sudovi u Srbiji primili samo jednu tužbu za mere zaštite od nasilja u porodici (Porodični zakon). Ostaje pitanje pouzdanosti i svrhe ovakvih podataka.

Konačno, portal *Isključi nasilje* je nastavio da objavljuje mesečne podatke o broju žrtva nasilja u porodici, razvrstane prema polu i srodničkim relacijama³⁴.

4.1. *Novine u postupanju Višeg javnog tužilaštva u Beogradu u 2023. godini*

³² Podaci dostupni na https://data.gov.rs/sr/organizations/ministarstvo-pravde/?datasets_page=1#organization-datasets

³³ Podaci dostupni na <https://data.gov.rs/sr/datasets/izveshtaj-o-predmetima-sa-elementima-nasilja-u-poroditsi-u-osnovnim-sudovima-januar-jun-2022-godine/>

³⁴ *Isključi nasilje* - statistika, dostupno na <https://iskljuci-nasilje.rs/statistika-2/>

Više javno tužilaštvo u Beogradu uspostavilo je Službu za podršku žrtvama i svedocima rodno zasnovanog nasilja³⁵ i kontakt lica iz šest OJT na području Grada Beograda³⁶. Tokom 2023. godine Služba je pružila podršku u **207** slučajeva ovih krivičnih dela, najviše žrtvama nasilja u porodici, čak 173. U odnosu na polnu strukturu, 157 osoba su bile žrtve ženskog pola, a 50 muškog, najviše mlađe od 24 godine (46 lica) i između 35 i 44 godine (44 lica). Žrtve su kroz podršku Službe mogle da dobiju pravovremenu informaciju, da se informišu kako izgleda krivični postupak, o svojim pravima, a pre svega o pravu na status posebno osetljivog svedoka i punomoćnika o trošku države, kao i kojim organizacijama mogu da se jave za dalju psihosocijalnu podršku (uspostavljena je saradnja sa specijalizovanim ženskim organizacijama, a sva OJT i VJT u Beogradu su opremljena informativnim materijalom ovih organizacija).

Značaj ovakve podrške vidi se i u činjenici da je tek 29 žrtava imalo punomoćnika, od toga po službenoj dužnosti samo 13, da je status **osetljivog svedoka ostvarilo 34 žrtve**, kao i zbog važnosti da žrtve budu podržane da istraju do kraja krivičnog postupka. Nesumnjivi doprinosu u formiranju i organizovanju Službe dala je koordinatorka za rodno zasnovano nasilje u VJT, Gorjana Mirčić Čaluković, koja je na toj poziciji bila do kraja jula 2023. godine.

Nakon niza pripremnih aktivnosti sprovedenih pred kraj 2022. godine, VJT u Beogradu počelo je primenu prakse posredovanja u zapošljavanju žrtava nasilja u porodici u svim OJT (praksu je uspostavilo Drugo OJT u Beogradu na inicijativu tužiteljke Milice Ljubičić). Ova aktivnost predstavlja doslednu primenu odredbi čl. 25 st. 4 Zakona o sprečavanju nasilja u porodici, uključivanjem Nacionalne službe za zapošljavanje (dalje: NSZ) u rad Grupa za koordinaciju i saradnju.

Tokom 2023. godine na području Grada Beograda **zaposlena je 71 žrtva nasilja u porodici**, od ukupno 425 nezaposlenih žrtava (devet je bilo muškog pola) čija situacija je razmatrana na sastancima Grupe³⁷. Najveći broj žrtava, njih 278 je prolazilo programe za prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju za zapošljavanje, dok 78 žrtva iz različitih razloga nije moglo da prihvati učešće (zbog zdravstvenih teškoća, nerešenog pitanja čuvanja dece predškolskog uzrasta, ili nije bilo edukacija koje bi odgovarale njihovim potrebama i sl.). Najviše nezaposlenih žrtava bilo je u starosnoj dobi od 36 do 45 godina (135 lica) i u dobi od 26 do 35 godina (110), ali i starijih (između 46 i 55 godina 97 žrtava). Na sastancima Grupe kontinuirano su praćene sve nezaposlene žrtve koje su učestvovala u programima NSZ.

U radu Grupa za koordinaciju i saradnju svakog meseca bilo je uključeno 17 filijala NSZ, 17 predstavnica/predstavnika CSR, kao i Autonomni ženski centar, koji je žrtvama po potrebi, dodatno pružao psihosocijalnu i pravnu pomoć³⁸. Ovaj vid podrške značajan je za žrtve zbog ekonomskog osamostaljivanja, koje predstavlja preduslov da žrtva izađe iz nasilja. I ovu

³⁵ Godinu dana pre, VJT je uspostavilo Službu za informisanje i podršku oštećenim licima i svedocima u krivičnom postupku, u skladu sa referentnom Strategijom, tako da je Služba za podršku žrtvama i svedocima rodno zasnovanog nasilja svojevrсна specijalizacija usluge.

³⁶ Saopštenje VJT u Beogradu, dostupno na <https://beograd.vjt.rs/saopstenja/saopstenje-471/>

³⁷ Više javno tužilaštvo u Beogradu, dostupno na <https://beograd.vjt.rs/saopstenja/saopstenje-462/>

³⁸ AŽC je učestvovao u promociji i popularizaciji ove prakse u 2022, 2023, i 2024. godini, a pomogao je i realizaciju pripremnih aktivnosti, pre svega izradu Smernica za posredovanje u zapošljavanju žrtava nasilja u porodici, u kojima je opisana uloga svih aktera, proces organizovanja i vođenja sastanaka, kao i vođenja zapisnika i evidencije, koje omogućavaju praćenje efekata rada svake Grupe i svih zbirno. Smernice su dostupne na <https://www.womenngo.org.rs/konsultacije-za-zene/ekonomsko-osnazivanje-i-informisanje/2008-sta-je-vazno-znati-kada-se-trazi-posao>

aktivnost inicirala je i organizovala tadašnja koordinatorka za rodno zasnovano nasilje u VJT u Beogradu, Gorjana Mirčić Čluković, a organizovano je i predstavljanje prakse drugim VJT u Srbiji.

4.2. Aktivnosti Saveta za suzbijanje nasilja u porodici

Prva sednica Saveta za suzbijanje nasilja u porodici u **novom sazivu** održana je 14. marta 2023. godine. Savet bi prema odredbama Zakona o sprečavanju nasilja u porodici trebalo da prati njegovu primenu, kao i da učestvuje u koordinaciji aktivnosti nadležnih državnih organa i ustanova. U informaciji sa sednice³⁹ navodi se da je istaknuta potreba za stalnom edukacijom i stručnim usavršavanjem svih uključenih aktera i za afirmisanjem multisektorske saradnje. Razmotren je ukupni broj postupaka i mera u periodu od usvajanja Zakona, ali se u informaciji ne nalaze podaci o njihovoj analizi.

Takođe, na sastanku je izražena potreba za usklađivanjem Opšteg i posebnih protokola za zaštitu žena od nasilja u porodici i partnerskim odnosima sa Zakonom, kao i potreba dostavljanja izveštaja od strane RJT o broju formiranih grupa za koordinaciju i saradnju na područjima svih VJT, kao i kontinuirano dostavljanje podataka o efektima rada ovih grupa (mada nije jasno zašto ovi podaci nisu dostavljani u ranijem periodu). Posebno je istaknut značaj i uloga medija u podizanju svesti žrtava, njihovog neposrednog okruženja i šire javnosti o potrebi prijavljivanja nasilja u porodici, ali i o završetku postupka (što povećava značaj analize odgovora državnih organa i efekata zaštite, koja stalno izostaje u izveštajima sa sastanaka Saveta).

Nije pominjan (kao ni prethodnih godina) značaj i uloga specijalizovanih ženskih organizacija koje pružaju podršku ženama i njihovoj deci sa iskusnom nasilja (niti su one pozvane da učestvuju na sastanku Saveta), kao ni doprinos organizacija koje pružaju besplatnu pravnu pomoć, iako Ministarstvo pravde ima te podatke (organizacije registrovane kao pružaoci besplatne pravne pomoći su dužne da ih dostave).

Na drugoj sednici Saveta⁴⁰, održanoj 15. aprila 2024. godine, navedeno je da su tokom 2023. godine Ministarstvo pravde i Savet za suzbijanje nasilja u porodici, uz podršku UN Women, pristupili izradi Opšteg protokola o postupanju i multisektorskoj saradnji u situacijama rodno zasnovanog nasilja prema ženama i nasilja u porodici (koji je usvojen Zaključkom Vlade 29. marta 2024. godine). Navedeno je da je neophodno da se donesu posebni protokoli u svim ministrastvima u čijoj je nadležnosti porodičnopravna zaštita, i to u roku od godinu dana od usvajanja Opšteg protokola. Takođe, istaknuto je da je “donošenjem Opšteg protokola ispunjen zajednički cilj, a to je na prvom mestu efikasno sprečavanje nasilja prema ženama i nasilja u porodici”, mada je sasvim jasno da Opšti protokol može biti samo pretpostavka za ispunjenje takvog cilja, a da tek njegova delotvorna i efikasna primena može da obezbedi pozitivne efekte.

Međutim, kako je aktivnost izrade Opšteg protokola poverena eksternoj ekspertkinji, nema podataka da li je i koliko ceo proces bio **participativan**, kao i da li je u konsultacijama učestvovala ijedna specijalizovana organizacija za podršku žrtvama nasilja. Ipak, Opšti protokol u više poglavlja **eksplicira uloge specijalizovanih ženskih organizacija**, a kada

³⁹ Informacija na sajtu Ministarstva pravde, dostupno na <https://www.mpravde.gov.rs/sr/vest/39260/odrzana-prva-sednica-saveta-za-suzbijanje-nasilja-u-porodici.php>

⁴⁰ Ministarstvo pravde, informacija dostupna na <https://www.mpravde.gov.rs/sr/vest/42846/druga-sednica-saveta-za-suzbijanje-nasilja-u-porodici.php>

pominje nadležnosti u različitim fazama koristi sintagmu “organi, ustanove i organizacije”⁴¹. Tako, se u poglavlju 6. Polazišta i principi, u tački 16) ističe da “nadležni organi i ustanove saraduju sa nevladinim organizacijam specijalizovanim za rad sa žrtvama nasilja prema ženama i nasilja u porodici, uvažavajući njihova znanja i iskustvo u pružanju usluga podrške, uključujući usluge S.O.S telefona, informisanja, smeštaja, kratkoročne i dugoročne psihološke podrške, pravne podrške, zapošljavanja i dr.”

Ženske nevladine organizacije se eksplicitno pominju i u poglavlju 7.6. Informisanje žrtve, gde se ističe da žrtva ima pravo da od nadležnog organa i ustanove dobije informaciju o dostupnim uslugama (i kontakte) ovih organizacija. U poglavlju 7.8.2. Priprema sastanka grupe, ističe se značaj učešća predstavnica specijalizovanih ženskih organizacija “jer njihovi uvidi, ekspertiza i iskustvo mogu biti od koristi u proceni rizika i planiranju mera zaštite i podrške”. U poglavlju 7.8.4 Učešće žrtve nasilja na sastancima grupe, navodi se da priprema žrtve za ove sastanke može biti poverena i specijalizovanoj ženskoj organizaciji kojoj se žrtva ranije obraćala, a ukoliko žrtva ne želi da učestvuje na sastanku ili njeno učešće nije moguće, predstavnice specijalizovanih ženskih organizacija iznose mišljenje i stavove žrtve u pogledu mera zaštite i podrške. U poglavlju 7.8.5. Individualni plan zaštite i podrške, takođe se apostrofira važnost uključivanja usluga specijalizovanih ženski organizacija.

Ostaje da se isprati da li će ovakvu tendenciju zadržati i posebni (sektorski) protokoli, a posebno da li će specijalizovane ženske organizacije doista biti uključivanje i uvažavane, jer je takva pretpostavka uspostavljena Opštim protokolom.

⁴¹ ...iako se ova sintagma više ne nalazi u nazivu Opšteg protokola (a postojala je u nazivu protokola iz 2011. godine), odnosno zamenjena je sintagmom “multisektorska saradnja”;

PRILOG: Tabelarni prikaz diskutovanih podataka

Tabela br. 1: Ukupni broj razmatranih slučajeva nasilja u porodici i preduzetih mera i postupaka u Srbiji u OJT u periodu januar-decembar 2023. godina

Broj slučajeva nasilja u porodici i broj preduzetih mera / meseci u godini	jan.	feb.	mart	april	maj	jun	jul	avgust	sept.	okt.	nov.	dec.	UKUPNO
Broj događaja nasilja u porodici (MUP)	2315	1919	2458	2255	2469	2305	2761	2798	2446	2313	2106	2268	28413
Broj događaja gde postoji rizik (MUP)	1718	1386	1797	1658	1821	1730	2059	2110	1865	1692	1584	1716	21136
Ukupni broj „rizičnih“ učinilaca (MUP)	1825	1463	1930	1767	1967	1870	2230	2274	1996	1819	1726	1828	22695
Broj naređenja (MUP)	1765	1415	1845	1705	1903	1800	2173	2185	1925	1748	1658	1760	21882
Broj učinilaca kojima je izrečena mera (MUP)	1765	1415	1845	1705	1903	1799	2172	2185	1925	1748	1657	1760	21879
Broj učinilaca radnika MUP-a	5	11	13	11	10	9	17	16	9	12	16	11	140
Broj naređenja sa OBE hitne mere (MUP)	831	630	823	774	879	790	1007	1000	837	728	731	779	9809
Broj HM privremenog udaljenja (MUP)	874	656	859	806	922	830	1056	1045	877	769	786	814	10294
Broj HM privremene zabrane kontakta i približenja žrtvi (MUP)	1763	1414	1844	1703	1903	1799	2172	2184	1924	1746	1656	1758	21866
Broj razmatranih slučajeva nasilja (VrhJT)	4213	4326	4801	4014	4692	4422	4481	5446	4831	4784	5075	4654	55739
- tekući slučajevi	2102	2269	2443	1845	2346	1983	1798	2774	2518	2622	2900	2532	28132
- novoprijavljeni slučajevi	2044	1968	2278	2110	2247	2108	2230	2557	2210	2054	2065	1934	25805
- predlozi mera za okončanje postupaka	67	89	80	59	99	331	453	115	103	108	110	188	1802
Broj predloga za produženje HM (VrhJT)	1717	1408	1782	1683	1869	1725	1992	2075	1855	1589	1589	1616	20900
Broj usvojenih predloga za produž. HM (VrhJT)	1676	1368	1736	1637	1827	1619	1932	2042	1807	1542	1529	1561	20276
Broj prevedenih predmeta iz NPT u KTR i KT upisnike (VrhJT)	409	307	399	346	474	403	436	287	430	244	193	170	4098
Broj podnetih tužbi za mere zaštite (Porodični zakon) (VrhJT)	22	17	35	30	33	16	23	29	26	20	29	11	291
Broj usvojenih tužbi za mere zaštite (VrhJT)	8	9	20	15	16	6	8	1	8	9	15	10	125
Broj individualnih planova zaštite i podrške (VrhJT)	1862	1942	2121	1987	2102	1815	1953	2471	2289	2355	2406	2093	25396
Broj žrtava koje su učestvovala u izradi individualnih planova (rVrhJT)	125	151	206	243	188	272	432	264	225	267	257	228	2858
Broj prekršaja hitnih/produženih mera (MUP)	175	133	209	160	167	161	214	195	181	169	166	173	2103
Broj učinilaca koji su ponovili dela (MUP)	837	683	855	810	861	821	974	1031	942	838	809	904	10365
Broj redovnih sastanaka grupe za koordinaciju i saradnju (VrhJT)	238	248	275	239	242	238	251	253	229	242	252	254	2961

Broj sastanaka na kojima je prisustvovao VJT (VrhJT)	/	/	/	/	/	/	/	63	49	63	57	73	305
--	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	------------

Legenda:

(OJT) – Osnovno javno tužilaštvo

(VrhJT) – izvor podatka je Vrhovno javno tužilaštvo

(MUP) – izvor podatka je Ministarstvo unutrašnjih poslova

(VJT) – Više javno tužilaštvo

HM – hitne mere

NPT predmeti – prijave nasilja u porodici u kojima je produžena hitna mera

KTR i KT predmeti – predmeti u kojima je zamenik javnog tužioca odredio prikupljanje obaveštenja (KTR) ili gde postoji osnovana sumnja da je lice izvršilo krivično delo nasilje u porodici (KT)

Tabela br. 1A: Pregled podataka o događajima i preduzetim merama za nasilje u porodici u Srbiji u periodu 2018-2023. godina

Broj događaja nasilja u porodici i broj preduzetih mera 2018-2023.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	RAZLIKA 2022 : 2023.
Broj događaja nasilja u porodici (MUP)	23860* (25564)	28214	26818	26696	27693	28413	720 / 2,6%
Broj događaja gde postoji rizik (MUP)	17198** (18694)	19221	20614	19057	20426	21136	710 / 3,5%
Boj naređenja (MUP)	17555	19907	19721	19702	21137	21882	744 / 3,5%
Broj naređenja – OBE hitne mere (MUP)	7949	8696	8764	8397	9149	9809	660 / 7,2%
Broj hitnih mera <i>privremenog udaljenja</i> (MUP)	8221	8964	9080	8704	9513	10294	781 / 8,2%
Broj hitnih mera <i>privremene zabrane prilaska i kontaktiranja</i> (MUP)	18859	19866	19676	19672	21116	21866	750 / 3,6%
Broj učinilaca kojima je izrečena mera (MUP)		19904	19722	19700	21136	21879	743 / 3,5%
Broj razmatranih slučajeva nasilja (VrhJT)	41281	51911	45805	45471	50430	55739	5309 / 10,5%
- tekući slučajevi	22584	25085	21221	20667	23621	28132	4511 / 19,1%
- novoprijavljeni	17676	25906	23611	23577	25583	25805	222 / 0,9%
- predlozi mera za okončanje postupaka	1021	920	973	1227	1226	1802	576 / 47%
Broj <i>predloga</i> za produženje hitnih mera (VrhJT)	17915	19360	19280	19414	21131	20900	- 231 / -1,1%
Broj usvojenih produženih hitnih mera (VrhJT)	17300	18597	18557	18712	20443	20276	-167 / -0,8%
Broj prekršajnih prijava za kršenje HM/pHM	1659	1809	1922	2088	2188	2103	- 85 / -4%
Broj učinilaca koji su ponovili dela nasilja (MUP)	3447** (3760)	6002	6707	8227	9489	10365	876 / 9,2%
Broj predloga/tužbi za mere zaštite (VrhJT)	297	377	231	178	294	291	-3 / 0,1%
Broj određenih mera zaštite (VrhJT)	105	198	69	54	110	125	15 / 13,6%
Broj individualnih planova zaštite i podrške žrtvi (VrhJT)	13110	18648	16923	17424	21690	25396	3706 / 17,1%
Broj žrtava koje su učestvovalе u planiranju (VrhJT)	343	194	85	151	655	2858	2203 / 440%
Broj redovnih sastanaka grupe za koordinaciju i saradnju (VrhJT)	2751	2818	2604	2670	2844	2961	117 / 4,1%

Legenda:

* nedostaje podatak za januar 2018.

** nedostaje podatak za oktobar 2018.

U zagradama su procenjene vrednosti za podatke za koje su izostale informacije u jednom mesecu u 2018. godine.

(Umesto realne vrednosti u mesecu za koji nedostaje podatak dodata je prosečna vrednost za 11 meseci u 2018).

Tabela br. 1B: Ukupni broj razmatranih slučajeva iz čl. 4 Zakona o sprečavanju nasilja u porodici u Srbiji u OJT u periodu avgust-decembar 2023. godina

Broj slučajeva nasilja u porodici i broj preduzetih mera / meseci u godini	jan.	feb.	mart	april	maj	jun	jul	avgust	sept.	okt.	nov.	dec.	UKUPNO
Broj razmatranih slučajeva nasilja (VrhJT)	/	/	/	/	/	/	/	0	/	15	54	36	105
- tekući slučajevi	/	/	/	/	/	/	/	0	/	14	7	15	36
- novoprijavljeni slučajevi	/	/	/	/	/	/	/	0	/	0	47	21	68
- predlozi mera za okončanje postupaka	/	/	/	/	/	/	/	0	/	1	0	0	1
Broj predloga za produženje HM (VrhJT)	/	/	/	/	/	/	/	23	/	34	21	27	105
Broj usvojenih predloga za produž. HM (VrhJT)	/	/	/	/	/	/	/	23	/	31	21	25	100
Broj prevedenih predmeta iz NPT u KTR i KT upisnike (VrhJT)	/	/	/	/	/	/	/	5	/	3	3	3	14
Broj podnetih tužbi za mere zaštite (Porodični zakon) (VrhJT)	/	/	/	/	/	/	/	0	/	0	0	0	0
Broj usvojenih tužbi za mere zaštite (VrhJT)	/	/	/	/	/	/	/	0	/	0	0	0	0
Broj individualnih planova zaštite i podrške (VrhJT)	/	/	/	/	/	/	/	0	/	0	12	20	32
Broj žrtava koje su učestvovalе u izradi individualnih planova (VrhJT)	/	/	/	/	/	/	/	0	/	11	0	0	11
Broj održanih redovnih sastanaka (VrhJT)	/	/	/	/	/	/	/	0	/	2	20	18	40

Tabela br. 1C: Ukupni broj razmatranih slučajeva nasilja u porodici i preduzetih mera i postupaka u Srbiji u VJT u periodu avgust-decembar 2023. godina

Broj slučajeva nasilja u porodici i broj preduzetih mera / meseci u godini	jan.	feb.	mart	april	maj	jun	jul	avgust	sept.	okt.	nov.	dec.	UKUPNO
Broj razmatranih slučajeva nasilja (VrhJT)	/	/	/	/	/	/	/	0	96	27	/	/	123
- tekući slučajevi	/	/	/	/	/	/	/	0	59	1	/	/	60
- novoprijavljeni slučajevi	/	/	/	/	/	/	/	0	37	26	/	/	63
- predlozi mera za okončanje postupaka	/	/	/	/	/	/	/	0	0	0	/	/	0
Broj predloga za produženje HM (VrhJT)	/	/	/	/	/	/	/	6	0	0	/	/	6
Broj usvojenih predloga za produž. HM (VrhJT)	/	/	/	/	/	/	/	6	0	0	/	/	6
Broj prevedenih predmeta iz NPT u KTR i KT upisnike (VrhJT)	/	/	/	/	/	/	/	1	1	0	/	/	2
Broj podnetih tužbi za mere zaštite (Porodični	/	/	/	/	/	/	/	0	0	0	/	/	0

zakon) (VrhJT)													
Broj usvojenih tužbi za mere zaštite (VrhJT)	/	/	/	/	/	/	/	0	0	0	/	/	0
Broj individualnih planova zaštite i podrške (VrhJT)	/	/	/	/	/	/	/	0	61	8	/	/	69
Broj žrtava koje su učestvovale u izradi individualnih planova (VrhJT)	/	/	/	/	/	/	/	0	17	0	/	/	17
Broj održanih redovnih sastanaka (VrhJT)	/	/	/	/	/	/	/	0	2	4	/	/	6

Tabela br. 2. Prikaz pola učinilaca nasilja u porodici, broja naređenja i broj naređenja za obe hitne mere u odnosu na pol učinilaca, kao i pol oštećenih lica/žrtava nasilja u porodici u Srbiji u 2023. godini

	pol učinioca (MUP)		broj naređenja HM (MUP)		broj naređenja sa obe HM (MUP)		pol oštećenog lica (žrtve) (VrhJT)	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	Ž	M
2021.								
januar	1556	269	1505	260	731	100	1435	560
februar	1240	223	1202	213	551	79	1199	429
mart	1595	335	1522	323	714	109	1457	594
april	1468	299	1411	294	679	95	1384	574
maj	1613	354	1558	345	761	118	1574	623
jun	1541	329	1479	321	671	119	1406	592
jul	1822	408	1772	401	866	141	1678	645
avgust	1892	382	1812	373	871	129	1797	704
septembar	1647	349	1589	336	722	115	1540	589
oktobar	1480	339	1414	334	612	116	1359	547
novembar	1418	308	1356	302	629	102	1353	532
decembar	1527	301	1471	289	684	95	1373	494
UKUPNO	18799	3896	18091	3791	8491	1318	17555	6883
	82,8%	17,2%	82,7%	17,3%	86,6%	13,4%	71,8%	28,2%

Tabela br. 2A. Pregled odnosa između pola učinilaca nasilja u porodici, broja naređenja i broj naređenja za obe hitne mere u odnosu na pol učinilaca, kao i pol oštećenih lica/žrtava nasilja u porodici u Srbiji u periodu 2019-2023. godina

	pol učinioca (MUP)		broj naređenja HM (MUP)		broj naređenja sa OBE HM (MUP)		pol oštećenog lica (žrtve) (VrhJT)	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	Ž	M
2019.	17347	2998	16957	2950	7698	998	15932	5596
2020.	18041	3511	16643	3078	7778	986	15606	5929
2021.	16994	3187	16570	3132	7387	1010	15925	5776
2022.	18179	3643	17594	3538	7981	1168	17508	6379
2023.	18799	3896	18091	3791	8491	1318	17555	6883

Tabela br. 3. Prikaz starosne strukture učinilaca nasilja u porodici i starosne dobi oštećenih lica/žrtava nasilja u porodici u Srbiji u 2023. godini

kategorije/meseci	starosna struktura učinilaca nasilja u porodici (MUP)							starosna dob žrtava (VrhJT)	
	18-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71+	maloletne	punoletne
januar	60	335	496	444	264	157	69	162	1833
februar	53	272	387	391	208	103	49	145	1483
mart	65	349	496	514	263	152	91	209	1842
april	47	324	430	477	267	143	79	192	1766
maj	72	362	526	496	279	171	61	219	1978
jun	58	343	520	446	253	169	81	185	1813
jul	92	417	583	527	306	186	119	178	2145
avgust	72	388	594	587	351	195	87	194	2307
septembar	91	342	503	529	276	165	90	198	1931
oktobar	79	289	479	461	253	171	87	174	1732
novembar	74	284	443	446	240	161	77	173	1712
decembar	67	356	467	465	269	132	71	182	1685
UKUPNO	830	4061	5924	5783	3229	1905	961	2211	22227
	3,7%	17,9%	26,1%	25,5%	14,2%	8,4%	4,2%	9%	91%

Tabela br. 3A. Pregled odnosa između starosne strukture učinilaca nasilja u porodici i starosne dobi oštećenih lica/žrtava nasilja u porodici u Srbiji za period 2019-2023. godina

kategorije/meseci	starosna struktura učinilaca nasilja u porodici (MUP)							starosna dob žrtava (VrhJT)	
	18-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71+	maloletne	punoletne
2019.	650	3534	5425	4842	3153	1932	808	1087	20446
2020.	748	3758	5514	5244	3327	2032	929	1182	20340
2021.	674	3613	5406	4801	3067	1854	766	1298	20472
2022.	739	3867	5648	5538	3313	1835	880	1572	22315
2023.	830	4061	5924	5783	3229	1905	961	2211	22227

Tabela br. 4. Prikaz odnosa između *pola* žrtve i *pola* učinioca nasilja u porodici u Srbiji u 2023. godini (podaci VrhJT)

2022.	UKUPNO žrtava	žrtave žene	učinilac M	učinilac Ž	žrtave muškarci	učinilac M	učinilac Ž
januar	1995	1435	1317	118	560	339	161
februar	1628	1199	1119	80	429	277	152
mart	2051	1457	1338	119	594	428	166
april	1958	1384	1290	94	574	402	172
maj	2197	1574	1426	148	623	466	157
jun	1998	1406	1285	121	592	413	179
jul	2323	1678	1531	147	645	442	203
avgust	2501	1797	1639	158	704	481	223
septembar	2129	1540	1420	120	589	374	215
oktobar	1906	1359	1236	123	547	354	193
novembar	1885	1353	1220	133	532	344	188
decembar	1867	1373	1238	135	494	323	168
UKUPNO	24438	17555	16059	1496	6883*	4643	2177
pol žrtve/pol učinioca		71,8%	91,5%	8,5%	28,2%	67,5%	31,6%

* zbir učinilaca muškog i ženskog pola prema žrtvama muškog pola ne odgovara ukupnom broju žrtava muškog pola, te zbir procenata nije 100 (podaci preuzeti sa sajta Isključi nasilje <https://iskljuci-nasilje.rs/statistika-2/>)

Tabela br. 5A. Prikaz srodničkih odnosa između učinioca nasilja u porodici kada su žene žrtve nasilja u 2023. godini (podaci VrhJT i portal Isključi nasilje)

<i>Srodnički odnosi</i>	Žene žrtve nasilja u porodici												
	januar	februar	mart	april	maj	jun	jul	avgust	septemb.	oktob.	novem.	decem.	ukupno
Muškarci učinioci nasilja													
suprug	464	378	398	386	454	409	525	530	456	439	450	456	5345
vanbračni suprug	197	164	176	171	186	174	223	231	204	154	162	182	2224
emotivni partner	119	107	158	126	155	138	145	162	124	109	99	105	1547
bivši suprug	109	91	111	117	124	101	123	138	109	104	99	78	1304
bivši partner	97	82	83	99	114	96	101	92	99	100	90	91	1144
otac	78	62	77	75	83	67	60	71	71	67	64	54	828
sin	139	114	149	129	136	107	114	140	156	119	127	125	1555
brat	49	77	46	43	46	38	39	43	47	34	33	38	533
svekar	22	16	19	20	27	19	15	41	28	22	29	24	282
zet	17	8	19	6	12	2	8	11	11	12	5	14	125
deda	5	6	3	4	3	3	7	4	1	1	0	5	42
ostali srodnici	8	10	19	10	15	11	16	14	7	13	9	14	146
Žene učinioci nasilja	januar	februar	mart	april	maj	jun	jul	avgust	septemb.	oktob.	novem.	decem.	ukupno
majka	28	20	32	35	34	33	32	30	29	37	39	44	363
ćerka	30	16	31	22	31	31	44	31	29	30	32	30	357
sestra	11	8	7	6	23	12	11	25	6	15	17	16	157
svekrva	17	13	16	10	26	19	22	24	21	21	23	24	236
snaha	14	17	21	14	21	17	25	33	26	8	4	10	211
unuka/baka	10	2	6	2	7	2	4	13	8	11	15	6	86
ostale srodnice	8	4	6	5	6	7	9	2	1	1	3	5	57

Tabela br. 5B. Prikaz srodničkih odnosa između učinioca nasilja u porodici kada su muškarci žrtve nasilja u 2023. godini (podaciVrhJT)

<i>Srodnički odnosi</i>	Muškarci žrtve nasilja u porodici												
Muškarci učinioci nasilja	januar	februar	mart	april	maj	jun	jul	avgust	septemb.	oktob.	novem.	decem.	ukupno
sin	146	93	132	141	145	148	152	162	129	123	113	103	1587
otac	102	85	115	105	139	122	120	117	117	89	99	95	1305
brat	95	55	88	84	107	85	100	110	72	99	87	83	1065
očuh/pastorak	19	5	12	15	9	3	17	10	6	8	10	8	122
tast/zet	15	14	27	12	35	16	29	48	19	17	16	16	264
unuk/deda	10	15	29	14	14	13	12	18	14	12	13	12	176
ostali srodnici	12	10	19	31	17	16	12	16	17	6	6	9	171
Žene učinioci nasilja	januar	februar	mart	april	maj	jun	jul	avgust	septemb.	oktob.	novem.	decem.	ukupno
supruga	49	32	40	45	43	54	57	70	62	62	57	50	621
vanbračna supruga	13	26	18	28	20	22	27	32	33	28	23	20	290
emotivna partnerka	13	16	22	13	17	21	13	14	15	13	15	13	185
bivša supruga	19	18	15	22	16	24	23	28	31	23	18	17	254
bivša partnerka	10	8	9	10	15	7	13	9	11	11	9	8	120
majka	25	24	22	25	20	21	34	30	25	16	14	21	277
sestra	8	9	12	9	8	5	8	10	8	9	3	10	99
ćerka	8	7	9	7	6	8	9	11	13	14	16	12	90
snaha	2	3	7	6	5	10	7	9	10	6	10	5	80
baka	/	/	6	2	3	2	4	4	1	6	9	6	42
ostali srodnici	14	9	6	5	4	5	8	6	6	5	14	9	85

Tabela br. 6. Pregled odnosa podataka o novim krivičnim delima u Srbiji u periodu 2021-2023. godine (podaci VrhJT)

<i>kategorija podataka/ godina</i>	2021.	2022.	2023.	UKUPNO	2021.	2022.	2023.	UKUPNO	2021.	2022.	2023.	UKUPNO	2021.	2022.	2023.	UKUPNO
	PROGANJANJE (čl. 138a KZRS)				POLNO UZNEMIRAVANJE (čl. 182a KZRS)				PRINUDNO ZAKLJUČENJE BRAKA (čl. 187a KZRS)				SAKAĆENJE ŽENSKOG POLNOG ORGANA (čl. 121a KZRS)			
Broj prijavljenih lica	553	604	607	1764	254	275	271	800	0	/	/		1	/	/	1
Broj odbačaja	86	107	104	297	34	60	56	150	/	/	/		0	/	/	
Broj istraga i dokaznih radnji	422	451	443	1316	215	207	210	632	/	/	/		1	/	/	1
Broj podnetih optužnih akata	66	67	73	206	48	46	56	150	/	/	/		/	/	/	
Broj donetih presuda: osuđujuće (oslobađajuće)	53 (0)	46 (4)	66 (2)	165 (6)	30 (5)	38 (4)	47 (2)	115 (11)	/	/	/		/	/	/	

Tabela br. 6A. Podaci Republičkog zavoda za statistiku o krivičnim delima *proganjanje i polno uznemiravanje* za period 2020-2022. godina.

Godina Podaci -	2020.		2021.		2022.	
	proganjanje	polno uznemirav.	proganjanje	polno uznemirav.	proganjanje	polno uznemirav.
prijave	382	166	383	180	442	199
br. poznatih učinilaca	326	130	336	144	358	172
broj odbačaja	184	53	194	55	192	71
odlaganja kr. gonjenja	42	12	46	17	39	18
optužni predlozi	142	77	142	89	166	101
nepoznati učinioci	56	36	47	36	64	27
osudjujuće presude	110	60	133	75	149	89
oslobođeni	5	2	8	2	5	4
osuđene žene	10	1	9	1	17	0
zatvorska kazna	16	14	17	19	34	27
novčana kazna	17	3	25	8	29	8
uslovne osude	68	31	75	36	79	46
kućni zatvor	9	12	13 ¹	12	7 ²	10 ⁵
podaci o žrtvama dostavljeni za	97 osuda	50 osuda	113 osuda	64 osude	124 osude	78 osuda
broj žrtava	103	57	117	83	139	107
muškog pola	14	4	16	4	24	4
ženskog pola	89	53	101	79	115	103
punoletna lica	103	27 ⁶	114 ³	36 ⁷	133 ⁴	57 ⁸

¹ jedna sudska opomena, dva proglašena krivim a oslobođena od kazne;

² jedna sudska opomena;

³ 3 maloletne žrtve (od 14 godina do 18 godina);

⁴ 6 maloletnih žrtava (5 starosti od 14 godina do 18 godina i 1 mlađa od 14 godina);

⁵ jedan vaspitni nalog;

⁶ 30 maloletnih žrtava (2 mlađe od 14 godina i 28 od 14 do 18 godina);

⁷ 47 maloletnih žrtava (14 mlađih od 14 godina i 33 od 14 do 18 godina);

⁸ 50 maloletnih žrtava (19 mlađih od 14 godina i 31 od 14 do 18 godina);

Tabela broj 7. Pregled broja prijava nasilja u porodici, starosne strukture žrtava nasilja i postupanja centara za socijalni rad u Srbiji za period 2018-2022. godina (izvor: Izveštaji Republičkog zavoda za socijalnu zaštitu)

<i>kategorije podataka/godine</i>	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Broj prijava nasilja u porodici	35102	36227	36656	36966	38896
starosna struktura žrtava - <i>deca</i>	3946 (ž) 3795 (m)	4331 (ž) 4040 (m)	4268 (ž) 4097 (m)	4244 (ž)* 3902 (m)	4355 (ž) 4176 (m)
starosna struktura žrtava – <i>mladi (18-26)</i>	2506 (ž) 875 (m)	2646 (ž) 991 (m)	2585 (ž) 1127 (m)	2724 (ž)* 1023 (m)	3021 (ž) 1104 (m)
starosna struktura žrtava – <i>odrasli (27-65)</i>	14865 (ž) 4608 (m)	14963 (ž) 5020 (m)	14854 (ž) 5272 (m)	15039 (ž)* 5395 (m)	15909 (ž) 5643 (m)
starosna struktura žrtava – <i>stariji (+65)</i>	2884 (ž) 1623 (m)	2654 (ž) 1582 (m)	2805 (ž) 1649 (m)	2919 (ž)* 1720	2991 (ž) 1697 (m)
pokrenuti postupci CSR (materijal., pravna ili struč. Savetodavna pomoć)	22012 punoletni 4780 deca	20003 punoletni 4262 deca	21903 punoletni 5174 deca	22109 punoletni 4971 deca	21908 punoletna 5148 deca
individualni planovi zaštite i podrške žrtvama	11889	15189	11404	17424	21690**
- <i>izdvajanje iz porodice</i>	637 deca 472 punolet.	696 deca 398 punolet.	457 deca 307 punolet.	403 deca 232 punolet.	472 deca*** 402 punolet.
- <i>krivične prijave</i>	99 deca 173 punolet.	162 deca 275 punolet.	117 deca 270 punolet.	81 deca 256 punolet.	73 deca 346 punolet.
- <i>mere zaštite (PZ; broj pojedinačnih mera)****</i>	6249 2679 zabrana uznemirav. 603 iseljenja	5344 1957 zabrana uznemiravanja 693 iseljenja	6099 (nema podataka o vrsti mera)	6015 1791 zabrana uznemirav. 963 iseljenja	4827 1929 zabrana uznemirav. 534 iseljenja

* pol žrtava je preračunat u odnosu na podataka o procentu žrtava oba pola u svakoj od starosnih kategorija

** RZSZ je podatak preuzeo od RJT.

*** samo 230 deca je izdvojeno iz porodice sa nenasilnim roditeljem, a 171 deca je boravilo u licenciranim prihvatilištima za žrtve nasilja.

**** Podaci iz RZSZ - Izveštaj - Punoletni u sistemu socijalne zaštite u 2022. godini; u Izveštaju - Deca u sistemu socijalne zaštite 2022. nema podataka o deci koja su zaštićena merama zaštite po Porodičnom zakonu.